

မဲလိနိုဝ်းဘာ်အပူ၊ မဲဒရပ်ကီၢ်စာ်ဖိၣ်ပဒိၣ် ဘိးဘာ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ Temporary Protective Status (TPS) (တၢ်ဒိသဒါစၢၤတၢ်အိၣ်သးတစိၢ်တလီၢ်အပတီၢ်တဖၣ်) ကကတၢ်ဝဲလၢ ပုၤကီၢ်ပယီၤဖိၣ်လၢ အဟဲအိၣ်ဆိးတဖၣ်အဂီၢ်, မဲလိယနူၤအါရံၤ 26 သီအနံၤန့ၣ်လီၤ. တချုးဒီးမဲ တၢ်ဟံပနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်အခါ, WBOI အ Ella Abbott ဆ့ၣ်နီၤကတံၤသကိးတၢ်ဒီး Nicole Kurut လၢအဟဲခိဖျါ Catholic Charities (ခဲးသလးတၢ်သးကညီၤကရၢ) ဒ်သိးအကန့ၢ်ပၢၢ်ဂ့ၤထီၣ်ဘာ်ဃး တၢ်ဆိတလဲအံၤ ကမၤအသးဒီးမတၢၤ ဒီးကမၤသးဒီးအဝဲသ့ၣ်ဆူညါဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပကစးထီၣ်တဲတၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်သ့ၣ် မဲပတၢ်တဲသကိးတနံၤအံၤအပူၤ, တၢ်နီၢ်နီၢ်လၢကကဲထီၣ်သးမဲလိယနူၤအါရံၤ 26 သီအနံၤမ့ၢ်မန့ၤလဲၣ်.

မဲလိယနူၤအါရံၤ 26 သီအနံၤ, TPS လၢကီၢ်ပယီၤထံဖိၣ်ကီၢ်ဖိၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဘာ်တၢ်ဆိကတီၢ်အိၣ်ခိဖျါ ကီၢ်အမဲရကၤပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘာ်ဃး, တၢ်ဒိသဒါစၢၤတၢ်အိၣ်သးတစိၢ်တလီၢ်အပတီၢ်တဖၣ် (temporary protective status) အခိပညီမ့ၢ်မန့ၤဒီးပုၤန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲမဲအိၣ်ထံးခါဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်တစဲးသ့ၤ.

တၢ်ဒိသဒါစၢၤတၢ်အိၣ်သးတစိၢ်တလီၢ်အပတီၢ်တဖၣ် (Temporary protective status) မ့ၢ်တၢ်ဒိန့ၣ်သိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်တမံၤမံၤ လၢအမ့ၢ်တၢ်တစိၢ်တလီၢ်လၢ ပုၤအိၣ်တ့ၢ်လဲၣ် ကီၢ်အမဲရကၤပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အယိပကဟ့ၣ်အဒိအတၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤအိၣ်ဆိးမဲအံၤတဖၣ်, ဘာ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကမ့ၢ် ပုၤကိဖိ, မ့တမ့ၢ် ပုၤမၤတ့ၢ်လဲၣ်တဖၣ် ထံကီၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအပူၤ, ဒီးမဲန့ၣ်မဲ 2021 န့ၣ်အပူၤ သးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမၤဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤ, ဒီးပဒိၣ်စူးကါတၢ်သဘျုးလၢကဆၢတဲာ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘာ်အပိးလီ, လၢအမ့ၢ် TPS, ဒီးပျဲဝဲဒ်ပုၤတဖၣ်န့ၣ်လၢအကအိၣ်ဆိးမဲထံကီၢ်အပူၤ ဒ်တၢ်ဟံပနီၣ်လီၤအဆၢကတီၢ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဒီးအခဲအံၤအဝဲသ့ၣ် မၤအါထီၣ်အိၣ် မ့တမ့ၢ် ဆိကတီၢ်အံၤသ့ဝဲ, ဒ်ပထံၣ်ဘာ်တၢ်ကထီၣ်သးခဲအံၤအသိး, ဘာ်ဆၣ်တၢ်အဝဲန့ၣ် ဒီးသန့ၤထီၣ်သးလၢ ပဒိၣ်အတၢ်ဆၢတၢ်လၢပုၤပုၤအဖီခိၣ်, ဒီးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤဖျါဝဲဒ်ဂ့ၤဂ့ၤဘာ်ဘာ်လၢ ပုၤကက့ၤကဒါက့ၤအဂီၢ်, ပဒိၣ်ကထၢန့ၣ်လဲၣ်မဲအတၢ်ဆၢတၢ်ဝဲန့ၣ်အပူၤ, မ့ၢ်လၢတၢ်ဃုထၢသဘျုး တၢ်ဆိမိၣ်တယာ်ဝဲလၢ တၢ်ကမၤအိၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤ မဲတန့ၣ်အံၤအတီၢ်ပုၤတဘျီဘျီ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘာ်လၢအဘိးကဒါက့ၤ TPS သ့န့ၣ်လီၤ.

ဒီးတၢ်အံၤလီၤဆိလီၤသးဒီး တၢ်သးလီၤသးကျဲပုၤဘာ်ကိဘာ်ခဲ (refugee resettlement) တၢ်တီၢ်ကျဲဒ်လဲၣ်.

မ့ၢ်တၢ်သံက့ၢ်လၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်မး. ပထံၣ်ဘာ်တၢ်သံက့ၢ်အံၤအါမးလီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ, တၢ်သးလီၤသးကျဲပုၤဘာ်ကိဘာ်ခဲ (refugee resettlement) တၢ်တီၢ်ကျဲ, ဘာ်တၢ်စးထီၣ်တ့ၢ်လဲၣ်အံၤမဲ 1980 န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မဲဒ်ဒရပ်ကီၢ်စာ်ဖိၣ်အတၢ်တီၢ်ကျဲဖိးသဲး, ဘာ်တၢ်ဆိၣ်ထဲမၤစၢၤဝဲလၢမဲဒ်ဒရပ်ကီၢ်စာ်ဖိၣ်အကျိၣ်စ့န့ၣ်လီၤ. အယိ, တၢ်အံၤဘာ်ထဲစ့ၢ်ကိးဒီး UN န့ၣ်လီၤ. တချုးမဲပုၤတဂၤလၢလၢပတံထီၣ် ပုၤဘာ်ကိဘာ်ခဲပတီၢ် (refugee status) သဒိးဘာ်အခါ, UN ကက့ၢ်ဆိမိၣ်ဝဲ တၢ်မန့ၤကဲထီၣ်သးမဲထံကီၢ်ဝဲန့ၣ်အပူၤဒီးထံၣ်လၢ, အိၣ်ဒီးပုၤလၢအဘာ်တၢ်မၤန့ၤမၤဖိၣ်အံၤအဂ့ၢ်လၢပုၤလၢပကဘာ်မၤအါထီၣ် refugee status အံၤအပတီၢ်လၢပုၤကဲထံဖိၣ်ကီၢ်ဖိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အယိ, တၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤဘာ်ကိဘာ်ခဲန့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူထံကီၢ်အပူၤ, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး refugee status အဝဲန့ၣ်ဖဲတန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ, အဝဲသ့ၣ်ပတံထီၣ် အတၢ်အိၣ်ဆိးလီၤဖဲအဂီၢ်သ့, အယံအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး green card, ဒီးဖဲန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးကျိကျဲလၢ တၢ်ကဲထီၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိဖဲတဘျုးန့ၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲ ဖဲအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဃုထၢလၢကမၤဝဲအကျိကျဲအဝဲန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. အယံအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဖဲအံၤဖိးသဲး, ဒီးအါတက့ၢ်ပူၤကီၢ်ပယံဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲပတၢ်အပူၤ အိၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤထံကီၢ်ဒီးတၢ်အပတီၢ်ဝဲန့ၣ်ဖိးသဲးန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်နကဟ့ၣ်က့ၣ်ဘၣ်ဃး ပုၤလၢအတသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လၢမ့ၢ်အအိၣ်ဘၣ် မ့တမ့ၢ် တအိၣ်ဘၣ်ဖဲတၢ်ဆိတလဲအံၤအဖိလၢအါအဂီၢ်ဒဲလဲန့ၣ်.

နမ့ၢ်တသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လၢ တၢ်အံၤမ့ၢ်အကမၤသးဒီးန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်, နကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးကျိးမၤန့ၣ်န့ၣ်စးဖိးသဲးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်အရ့ဒိၣ်နီၢ်မးလၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဃးတၢ်လီၤဆိလီၢ်သးဒိန့ၣ်သိးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယဆိမိၣ်လၢ အါတက့ၢ်ပူၤဖဲပုၤတၢ်အပူၤသ့ၣ်ညါဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤခိဖျိပူၤဘၣ်ကိတၢ်ခဲတၢ်တံကျိ. မ့တမ့ၢ် TPS, ဘၣ်ဆၣ်နမ့ၢ်တသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်, ဝဲသးစ့ၤတဘၣ်ဃုက့ၢ်ဖဲ Google အပူၤတဂ့ၤ. ဝဲသးစ့ၤဆဲးကျိး Catholic Charities မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ၣ်လီၤခိအိၣ်ကီၢ်အပီၢ်ရိတက့ၢ်.

ဒီးတၢ်မ့ၢ်လၢဘၣ်ဝဲဖဲ လီၤယန့ၣ်အါရံၤ 26 ဃီကတုၤဃီအံၤမ့ၢ်မန့ၣ်လဲန့ၣ်.

ဘၣ်ဃးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တမံမဲၤ, ဖဲလီၤယန့ၣ်အါရံၤ 26 သီဝဲအလီၢ်ခဲ, တၢ်ဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲ တၢ်န့ၣ်လီၤတၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်ကွဲၢ်တၢ်ကဲထီၣ်သးသ့အခါန့ၣ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါလၢဖဲပပူၤတၢ်အပူၤ, အစ့ၤကတၢ်ခိဖျိပတၢ်ဒွးတယၢ်လီၤအဖိခိၣ်, တၢ်အံၤတမၤဘၣ်ဒိဝဲဒိၣ် ပုၤအါဂၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်, ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်က့ၣ်ထီၣ်ဖးလီၤ ပုၤကီၢ်ပယံဖိလၢထံဖိကီၢ်ဖိလၢ အအိၣ်ဆိးဖဲပလီၢ်ကဝီၤပူၤဆဲးအါလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပတဒွးတယၢ်လၢပကထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဆိတလဲအါမးဖဲလီၢ်ကဝီၤအပတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်ပုၤတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဃးအ temporary protective status တအိၣ်လၢဘၣ်အဂီၢ် လၢကျဲအဂၤတဘိဘသ့ၣ်.

ယဆိမိၣ်တၢ်အဂၤကတၢ်လၢ နမၤအံၤဖဲသ့ဖဲတၢ်ဂ့ၢ်တတီၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၤလီၤန့ၣ်နီၢ်ကစၢ်သးဖဲ တၢ်လီၤဆိလီၢ်သးဒိန့ၣ်သိးတဖၣ်အဂီၢ်, မ့ၢ်လၢနတသ့ၣ်ညါလၢ နကဘၣ်နီၤလီၤဟံဖျိ တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၤတၢ်ဖိးသဲးဝဲန့ၣ်အခါဖဲလဲၣ်အဂီၢ်, ပအိၣ်ဒီးပုၤသ့ပုၤဘၣ်လီၤဆိ လၢတၢ်ပၤပနီၣ်သ့ၣ်ညါပၤကဲတူၢ်လီၤအံၤခိဖျိ တၢ်တီတၢ်တြၢဝဲကျိ (Department of Justice) လၢအဘၣ်မၤဝဲထဲဒိၣ် တၢ်န့ၣ်လီၤခိအိၣ်ကီၢ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤအံၤ, မ့ၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်လီၤဆိဒိၣ်မး, ဒီးမ့ၢ်တၢ်ရ့ဒိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အဂီၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး, ဒီးအရ့ဒိၣ်ကတၢ်မ့ၢ်, တၢ်ဟံဖျိထီၣ်တၢ်သးအိၣ်မၤစၢၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကိးဂၤအိၣ်ဖျိထီၣ်ဒီး အသူးသ့ၣ်လၢကပီၤဒိၣ်ဝဲ, ဒီးပကဘၣ်ရ့လီၢ်ဒီးအံၤဃုဒီး သူးသ့ၣ်လၢကပီၤဒီးတၢ်သးအိၣ်မၤစၢၤအဝဲန့ၣ် လၢတၢ်လဲၤသးဒီးအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်လၢပတသ့ၣ်ညါလီၤတၢ် အတၢ်တူၢ်ဘၣ်မ့ၢ်မန့ၣ်လဲန့ၣ်လီၤ.